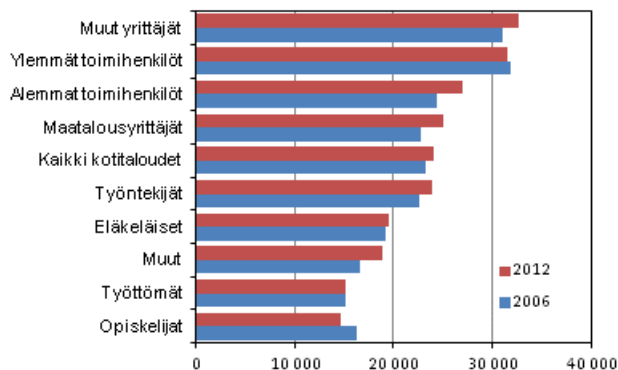

Kotitalouksien kulutus 2012

Opiskelijatalouksien kulutusmenot pieneivät vuodesta 2006 vuoteen 2012

Tilastokeskuksen kulutustutkimuksen mukaan kotitalouksien kulutusmenot kasvoivat reaalisesti 3,5 prosenttia kulutusyksikköä¹⁾ kohti ajanjaksolla 2006–2012 ja olivat noin 24 000 euroa vuonna 2012. Väestöryhmistä opiskelijoiden kulutus pienei eniten. Myös työttömien ja ylempien toimihenkilöiden kulutusmenot vähenivät hieman vuoteen 2006 verrattuna. Suurista väestöryhmistä kulutusmenot kasvoivat keskimääräistä enemmän alempien toimihenkilöiden, työntekijöiden ja yrittäjien kotitalouksissa. Eläkeläistalouksien reaaliset kulutusmenot kasvoivat noin kaksi prosenttia. Kulutustutkimusta varten haastateltiin vuoden 2012 aikana 3 551 kotitaloutta.

Kulutusmenot kotitalouden viitehenkilön sosioekonomisen aseman mukaan 2006 ja 2012 (vuoden 2012 hinnoin, euroa/kulutusyksikkö)

Kulutukseen käytetty euromäärä kulutusyksikköä kohti oli vuonna 2012 suurin yrittäjien (pl. maatalousyrittäjät) ja ylempien toimihenkilöiden talouksissa, yli 30 000 euroa. Työttömien ja opiskelijoiden kotitalouksien kulutusmenot olivat noin 15 000 euroa. Alempien toimihenkilöiden, maatalousyrittäjien ja työntekijöiden talouksien kulutusmenot olivat kulutuksen keskiluokkaa. Eläkeläistaloudet, joita on jo

1) Kulutusyksiköt perustuvat niin kutsuttuun OECD:n modifioituun skaalaan. Kotitalouden ensimmäinen aikuinen on yksi kulutusyksikkö. Muut kotitalouden 14 vuotta täyttäneet henkilöt ovat kukin 0,5 kulutusyksikköä ja 0–13-vuotiaat lapset ovat kukin 0,3 kulutusyksikköä. Yhden aikuisen kotitalous on yksi kulutusyksikkö, kun taas kotitalous, johon kuuluu esimerkiksi puoliso ja yksi alle 14-vuotias lapsi, ovat yhteensä 1,8 kulutusyksikköä. Kulutusyksiköiden avulla laskettu kulutus huomioi kotitalouksien kokoerot ja mahdollistaa niiden vertailemisen keskenään.

kolmannes kaikista kotitalouksista, ja pieni muiden kotitalouksien ryhmä²⁾, sijoittuivat kulutuksen keskiluokan ja matalan kulutustason ryhmän väliin

Kulutukset viitehenkilön sosioekonomisen aseman mukaan pääryhmittäin 2006 ja 2012 (vuoden 2012 hinnoin, EUR/kulutusyksikkö), osa 1

Kulutuskategoria	Kaikki kotitaloudet		Maatalousyrittäjät		Muut yrittäjät		Ylemmät toimihenkilöt		Alemmat toimihenkilöt	
	2006	2012	2006	2012	2006	2012	2006	2012	2006	2012
Kulutukset yhteensä	23 238	24 046	22 869	25 065	31 029	32 745	31 941	31 565	24 355	27 062
Elintarvikkeet ja alkoholiittomat juomat	2 988	3 014	3 195	3 176	3 530	3 379	3 365	3 466	3 022	3 126
Alkoholijuomat ja tupakka	635	564	292	492	788	762	743	548	707	566
Vaatteet ja jalkineet	760	737	607	621	1 038	796	1 501	1 209	909	1 044
Asuminen	7 018	7 038	7 794	7 417	8 675	9 444	7 734	7 829	6 617	6 900
Kodin kalusteet, koneet ja tarvikkeet	1 098	1 098	1 275	1 034	1 642	1 611	1 703	1 558	1 169	1 275
Terveys	797	808	478	483	946	913	754	771	677	737
Liikenne	3 400	3 950	3 636	4 072	4 927	6 257	5 384	6 145	3 808	4 521
Tietoliikenne	500	592	542	620	582	768	576	664	546	671
Kulttuuri ja vapaa-aika	2 177	2 458	2 111	3 004	3 217	3 400	3 471	3 287	2 228	3 234
Hotellit, kahvilat ja ravintolat	1 039	1 004	531	656	1 520	1 488	2 116	1 775	1 272	1 423
Muut tavarat, palvelut ja koulutus	2 930	2 741	2 491	3 454	4 233	3 869	4 573	4 247	3 507	3 498
Kotitalouksien lukumäärä otoksessa	4 007	3 551	132	100	237	222	774	687	686	652
Kotitalouksien lukumäärä perusjoukossa	2 455 000	2 594 999	43 806	33 994	144 378	145 838	409 652	444 004	394 312	435 440
Kotitalouden keskikoko	2,11	2,05	3,59	3,02	2,92	2,54	2,56	2,62	2,31	2,30
Kotitaloudessa kulutusyksiköitä keskimäärin (oecdmod)	1,49	1,47	2,13	1,90	1,82	1,68	1,67	1,69	1,57	1,57

2) Muut taloudet -ryhmään kuuluvat esimerkiksi omaa kotitaloutta hoitavien tai palkattomalla sairauslomalla olevien viitehenkilöiden kotitaloudet.

Kulutusmenot viitehenkilön sosioekonomisen aseman mukaan pääryhmittäin 2006 ja 2012 (vuoden 2012 hinnoin, EUR/kulutussyksikkö), osa 2

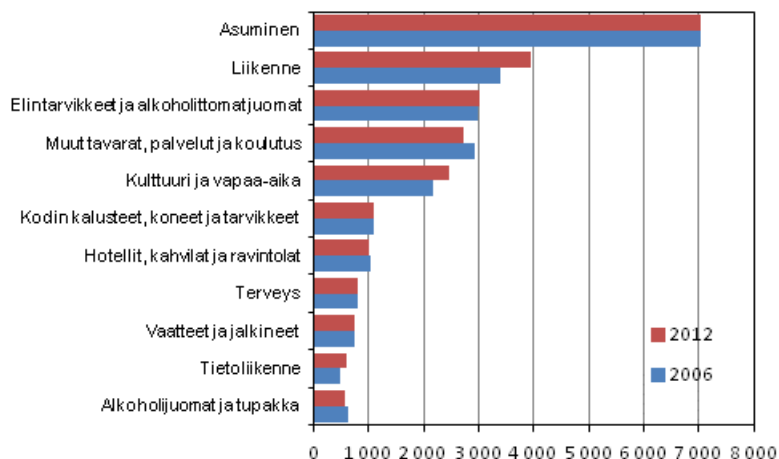
Kulutusmeno	Työntekijät		Opiskelijat		Eläkeläiset		Työttömät		Muut	
	2006	2012	2006	2012	2006	2012	2006	2012	2006	2012
Kulutusmenot yhteensä	22 586	23 858	16 292	14 625	19 218	19 538	15 175	15 109	16 646	18 920
Elintarvikkeet ja alkoholittomat juomat	2 953	3 026	1 795	1 806	2 889	2 884	2 541	2 140	2 697	2 920
Alkoholijuomat ja tupakka	747	763	533	317	431	457	959	668	480	558
Vaatteet ja jalkineet	685	668	582	729	392	423	193	188	641	924
Asuminen	6 102	6 296	5 025	4 554	7 534	7 079	5 742	6 034	5 906	6 016
Kodin kalusteet, koneet ja tarvikkeet	1 012	1 071	666	557	820	823	571	591	720	997
Terveys	559	500	388	293	1 164	1 101	347	625	360	469
Liikenne	3 967	4 511	2 052	2 049	1 997	2 428	1 464	1 339	1 462	2 683
Tietoliikenne	537	667	437	560	387	460	547	513	568	570
Kulttuuri ja vapaa-aika	2 133	2 360	1 664	1 251	1 544	1 808	1 135	1 405	1 261	1 534
Hotellit, kahvilat ja ravintolat	1 058	1 136	1 256	1 067	325	346	381	431	1 061	560
Muut tavarat, palvelut ja koulutus	2 894	2 835	1 960	1 353	1 929	1 709	1 500	1 157	1 637	1 637
Kotitalouksien lukumäärä otoksessa	819	587	122	101	1 102	1 075	98	80	37	47
Kotitalouksien lukumäärä perusjoukossa	471 369	432 326	83 609	93 938	748 021	873 321	112 975	93 123	46 873	43 009
Kotitalouden keskikoko	2,48	2,35	1,56	1,55	1,44	1,46	1,67	1,58	1,92	2,45
Kotitaloudessa kulutusyksiköitä keskimäärin (oecdmod)	1,63	1,59	1,24	1,25	1,22	1,23	1,28	1,25	1,36	1,57

Liikenne sekä kulttuuri ja vapaa-aika ylläpitivät kulutuksen kasvua

Kotitalouksien kulutukseen vaikuttavat odotukset kulutusmahdollisuuksista olivat vuonna 2012 Tilastokeskuksen kuluttajabarometrin saldoluvuilla arvioituina myönteiset, mutta paljon pessimistisemmät kuin vuonna 2006 (saldoluku 10,8 vuonna 2006 ja 5,2 vuonna 2012). Mitä ilmeisimmin vuoden 2012 kulutukseen on vaikuttanut taloudellisen tilanteen yleinen epävarmuus.

Epävarmuudesta huolimatta rahaa käytettiin vuonna 2012 vuotta 2006 enemmän kulutuksen pääryhmistä liikenteeseen sekä kulttuuriin ja vapaa-aikaan. Kulutusmenojen reaalin kasvu kohdistui useimmissa sosioekonomisissa ryhmissä näihin kulutuseriin. Työttömien kotitalouksia lukuun ottamatta myös tietoliikenteeseen käytettiin enemmän rahaa kuin vuonna 2006. Asumisen ja elintarvikkeiden reaaliset kulutusmenot pysyivät vuoden 2006 tasolla.

Kotitalouksien kulutusmenot pääryhmittäin 2006 ja 2012 (vuoden 2012 hinnoin, euroa/kulutusyksikkö)

Liikennemenojen kasvusta osa johtuu siitä, että ajoneuvojen huoltoa koskevaa kysymystä muutettiin vuonna 2012. Huoltokuluista saatiin paremmin tietoa kuin vuonna 2006. Tietoliikenteen kulutusmenojen kasvua selittävät älypuhelimien siirtyminen ja nopeiden internetyhteyksien yleistymisen.

Kulttuuriin ja vapaa-aikaan käytetty nimellinen rahamäärä väheni useissa alaryhmissä, koska esimerkiksi AV- ja tietotekniikkalaitteet halpenivat kuuden vuoden jaksolla huomattavasti. Tämän pääryhmän alaristä kotitaloudet kuluttivat vuotta 2006 enemmän mm. leluihin ja vapaa-ajan välineisiin, lemmikkieläimiin, tietokonepeleihin sekä maksullisiin tv-kanaviin. Sen sijaan kirjoja ja lehtiä ostettiin vuonna 2012 vähemmän kuin vuonna 2006.

Liikenteen, tietoliikenteen sekä kulttuurin ja vapaa-ajan kulutusmenot kasvoivat myös vuosien 2001 ja 2006 välillä, joten näyttää siltä, että kotitalouksien kulutusmieltymykset ovat olleet melko pysyviä koko 2000-luvun.

Sisällys

Kotitaloudet ja kulutus kotitaloustyyppin mukaan 2006–2012.....	6
---	---

Taulukot

Taulukko 1. Kotitaloudet jäsenmäärän mukaan vuosina 2001, 2006 ja 2012 (osuus prosentteina)	6
Taulukko 2. Kulutusmenot kotitaloustyyppin mukaan pääryhmittäin 2006 ja 2012 (vuoden 2012 hinnoin, EUR/kulutussyksikkö), osa 1.....	8
Taulukko 2. Kulutusmenot kotitaloustyyppin mukaan pääryhmittäin 2006 ja 2012 (vuoden 2012 hinnoin, EUR/kulutussyksikkö), osa 2.....	8
Taulukko 3. Kotitalouksien kulutusmenojen prosenttijakaumat kulutuksen pääryhmien ja kotitaloustyyppin mukaan vuosina 2006 ja 2012.....	10
Taulukko 4. Kotitalouksien asumisväljyys kotitaloustyyppin vuosina 2006 ja 2012.....	11
Taulukko 5. Auton ja vapaa-ajanasunnon omistavien kotitalouksien prosenttiosuudet kotitaloustyyppin mukaan vuosina 2006 ja 2012.....	11

Kuviot

Kuvio 1. Kulutusmenot kotitaloustyyppin mukaan 2006 ja 2012 (vuoden 2012 hinnoin, euroa/kulutussyksikkö).....	7
Kuvio 2. Kotitalouksien kulutusmenojen reaalimuutos kulutussyksikköä kohti 2006-2012 (%).....	9

Kulutustutkimus 2012 laatuseloste.....	12
--	----

Kotitaloudet ja kulutus kotitaloustyypin mukaan 2006–2012

Joka toinen suomalainen kuuluu joko yhden tai kahden henkilön talouteen

Kotitalouksien määrä on lisääntynyt 40 vuodessa miljoonalla, mutta Suomen väestö on samana aikana lisääntynyt vain 950 000 henkilöllä. Kotitalouden keskikoko on pienentynyt 3,35 henkilöstä 2,06 henkilöön¹⁾. Kotitalouksien määrän kasvu on osaltaan ylläpitänyt kulutuksen kasvua, sillä monet kodin peruslaitteet ja -tavarat ovat välttämättömiä niin yksineläjän kuin suuremman perheen taloudessa. Jälkimmäisessä ne ovat monen käytössä. Kotitalouksien pienenemistrendi asettaa siten haasteita esimerkiksi päästötavoitteiden saavuttamiselle.

Taulukko 1. Kotitaloudet jäsenmäärän mukaan vuosina 2001, 2006 ja 2012 (osuus prosentteina)

Kotitalouden koko	Osuus prosentteina			Kotitalouksien määrä
	2001	2006	2012	
1 henkilö	37,7	40,1	40,3	1 044 957
2 henkilöä	33,9	32,8	35,0	909 139
3 henkilöä	12,5	12,0	10,5	271 416
4 henkilöä	10,5	9,7	9,4	244 778
5+ henkilöä	5,4	5,4	4,8	124 691
Yhteensä	100,0	100,0	100,0	2 594 999

Lähde: Tulonjakotilasto (vuosi 2012 ennakkollinen)

Kotitaloustyypit kertovat kotitalouden elinvaiheesta

Tässä katsauksessa kulutuseroja tarkastellaan kotitalouden elinkaarenvaiheita mukaillen.

Tilastojulkistuksessa samaa asiaa tarkastellaan kotitalouden viitehenkilön sosioekonomisen aseman mukaan.

Katsauksen kuvioissa ja taulukoissa on käytetty kotitalouksien elinvaiheen mukaista luokitusta:

- yksin elävät alle 65-vuotiaat
- pareina elävät alle 65-vuotiaat
- yksinhuoltajataloudet, joissa lapset ovat alle 25-vuotiaita huollettavia
- kahden huoltajan lapsiperheet, joissa lapset ovat alle 25-vuotiaita huollettavia
- yli 65-vuotiaiden vanhustaloudet
- muut kotitaloudet, joissa on vähintään kolme aikuista tai sekä työikäisiä että eläkeläisiä.

Yksinhuoltajatalouksien kulutus kasvoi selvästi

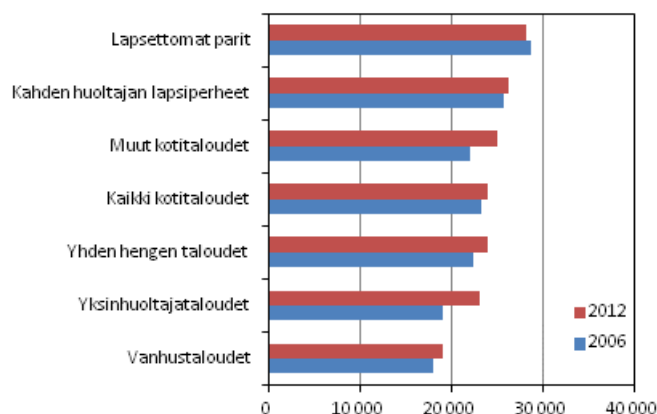
Kuviossa 1 ja taulukossa 2 ryhmien välisiä eroja vertaillaan kulutusyksikön²⁾ avulla. Se vakioi kotitalouden koon ja ikärakenteen vaikutusta. Vuosien väliset hintaerot on poistettu muuttamalla vuoden 2006 rahasummat vuoden 2012 rahaksi hintaindeksin tiedoilla.

Yksinhuoltajatalouksien reaalin kulutus kasvoi selvästi eniten kuudessa vuodessa, 21 prosenttia. Myös "muut kotitaloudet" -ryhmän kulutusmenot lisääntyivät huomattavasti, 13 prosenttia. Lapsettomien parien kulutus ei kasvanut lainkaan, ja kahden huoltajan lapsiperheiden reaalin kulutus säilyi lähes ennallaan. Tulonjakotilaston mukaan yksinhuoltajatalouksien kulutusyksikköä kohti lasketut tulot lisääntyivät jonkin verran enemmän kuudessa vuodessa kuin muissa kotitaloustyypeissä, joten tulojen nousu lienee vaikuttanut kulutusmenojen muita kotitalouksia suurempaan reaaliseen kasvuun.

1) Kotitalouksien määrä ja keskikoko, kotitalousväestön koko ja keskimääräiset kulutusyksiköt Suomessa vuosina 1966-2011 tulonjakotilaston mukaan. Vuoden 2012 tieto on ennakkollinen. Ks. http://tilastokeskus.fi/til/tjt/2011/03/tjt_2011_03_2013-04-10_tau_001_fi.html.

2) Kulutusyksiköt perustuvat niin kutsuttuun OECD:n modifioituun skaalaan. Kotitalouden ensimmäinen aikuinen on yksi kulutusyksikkö. Muut kotitalouden 14 vuotta täyttäneet henkilöt ovat kukin 0,5 kulutusyksikköä ja 0–13-vuotiaat lapset ovat kukin 0,3 kulutusyksikköä. Yhden aikuisen kotitalous on yksi kulutusyksikkö, kun taas kotitalous, johon kuuluu esimerkiksi puoliso ja yksi alle 14-vuotias lapsi, ovat yhteensä 1,8 kulutusyksikköä. Kulutusyksiköiden avulla laskettu kulutus huomioi kotitalouksien kokoerot ja mahdollistaa niiden vertailemisen keskenään.

Kuvio 1. Kulutusmenot kotitaloustyyppin mukaan 2006 ja 2012 (vuoden 2012 hinnoin, euroa/kulutusyksikkö)

Eri elämänkaaren vaiheessa olevien kotitalouksien arki ja toiminta ovat erilaisia ja se näkyy myös kulutuksessa. Kulutusmenot olivat korkeimmat lapsettomien parien talouksissa, noin 28 000 euroa kulutusyksikköä kohden. Kahden huoltajan lapsiperheissä vuotuinen kulutus oli seuraavaksi korkein, noin 26 000 euroa. ”Muut kotitaloudet” -ryhmän ja yhden hengen kotitalouksien kulutusmenot ovat aika lähellä toisiaan ja kaikkien kotitalouksien keskiarvoa. Yksinhuoltajatalouksien kulutus oli noin tuhat euroa vuodessa pienempi kuin yhden hengen talouksissa kulutusyksikköä kohti. Vanhustalouksien kulutusmenot olivat selvästi pienemmät kuin muiden kotitalouksien.

Vanhustalouksien määrä kasvoi kuudessa vuodessa yli sadallatuhanella. Niitä oli vuonna 2012 jo lähes yhtä paljon kuin yksinasuvia alle 65-vuotiaita. Muihin kotitaloustyyppisiin kuuluvien talouksien määrässä muutokset olivat vähäisiä.

Taulukko 2. Kulutusmenot kotitaloustyyppin mukaan pääryhmittäin 2006 ja 2012 (vuoden 2012 hinnoin, EUR/kulutussyksikkö), osa 1

Kulutusmeno	Kaikki kotitaloudet		Yhden hengen talous, alle 65 v		Lapseton pari, alle 65 v		Yksinhuoltajatalous	
	2006	2012	2006	2012	2006	2012	2006	2012
Kulutusmenot yhteensä	23 238	24 046	22 431	24 004	28 630	28 228	19 128	23 090
Elintarvikkeet ja alkoholiittomat juomat	2 988	3 014	2 467	2 521	3 448	3 306	2 838	2 974
Alkoholijuomat ja tupakka	635	564	800	736	930	833	524	409
Vaatteet ja jalkineet	760	737	593	620	1 058	946	687	983
Asuminen	7 018	7 038	6 992	7 500	7 533	6 803	6 336	6 739
Kodin kalusteet, koneet ja tarvikkeet	1 098	1 098	828	919	1 629	1 534	860	1 097
Terveys	797	808	602	646	781	771	422	614
Liikenne	3 400	3 950	3 374	3 578	4 726	5 737	2 054	3 220
Tietoliikenne	500	592	529	626	548	693	581	718
Kulttuuri ja vapaa-aika	2 177	2 458	2 195	2 721	2 742	2 781	1 750	2 267
Hotellit, kahvilat ja ravintolat	1 039	1 004	1 399	1 422	1 510	1 407	900	1 044
Muut tavarat, palvelut ja koulutus	2 930	2 741	2 788	2 670	3 810	3 353	2 287	2 963
Kotitalouksien lukumäärä otoksessa	4 007	3 551	588	546	906	714	161	117
Kotitalouksien lukumäärä perusjoukossa	2 455 000	2 594 999	624 808	658 076	489 483	482 133	104 781	88 642
Kotitalouden keskikoko	2,11	2,05	1,00	1,00	2,00	2,00	2,61	2,50
Kotitaloudessa kulutusyksiköitä keskimäärin (oecdmod)	1,49	1,47	1,00	1,00	1,50	1,50	1,63	1,61

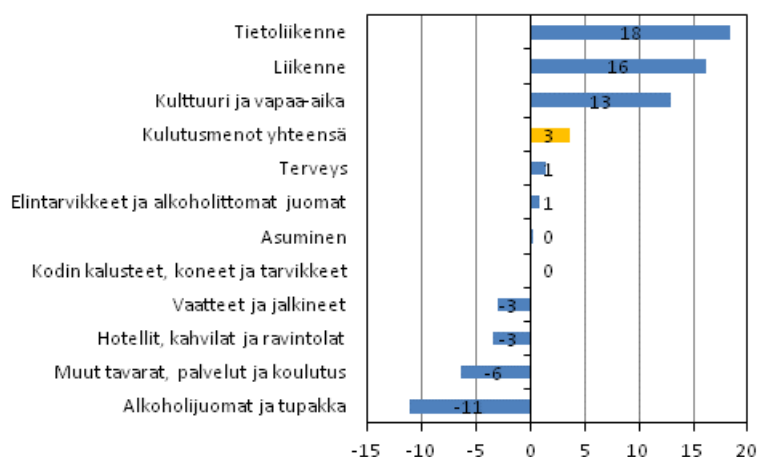
Taulukko 2. Kulutusmenot kotitaloustyyppin mukaan pääryhmittäin 2006 ja 2012 (vuoden 2012 hinnoin, EUR/kulutussyksikkö), osa 2

Kulutusmeno	Kahden huoltajan lapsiperhe		Vanhustalous		Muut kotitaloudet			
	2006	2012	2006	2012	2006	2012		
Kulutusmenot yhteensä		25 644		26 187	17 950	19 028	22 072	24 980
Elintarvikkeet ja alkoholiittomat juomat		3 341		3 405	2 746	2 863	3 288	3 404
Alkoholijuomat ja tupakka		557		459	263	282	623	581
Vaatteet ja jalkineet		1 179		1 072	355	442	536	603
Asuminen		6 265		6 409	7 646	7 247	6 521	7 140
Kodin kalusteet, koneet ja tarvikkeet		1 378		1 264	770	785	877	1 204
Terveys		613		552	1 254	1 221	938	846
Liikenne		4 298		4 971	1 447	2 102	3 662	4 439
Tietoliikenne		551		640	350	413	502	627
Kulttuuri ja vapaa-aika		2 581		2 661	1 366	1 736	1 999	2 670
Hotellit, kahvilat ja ravintolat		1 126		1 074	239	288	668	764
Muut tavarat, palvelut ja koulutus		3 743		3 631	1 728	1 633	2 529	2 674
Kotitalouksien lukumäärä otoksessa		1 090		912	793	833	469	429
Kotitalouksien lukumäärä perusjoukossa		525 175		510 606	519 072	637 930	191 678	217 609
Kotitalouden keskikoko		3,92		3,93	1,31	1,38	2,99	2,75
Kotitaloudessa kulutusyksiköitä keskimäärin (oecdmod)		2,19		2,20	1,15	1,19	1,95	1,84

Kulutuksen muutos pääryhmittäin 2006–2012

Kuviossa 2 esitetään kulutusmenojen reaaliset muutokset pääryhmittäin. Kuvio kertoo, miten paljon menot muuttuivat eri pääryhmissä, kun otetaan huomioon rahan arvon muutos ja kotitalouksien rakenteelliset muutokset. Reaalinen kasvu kohdistuu kolmeen ryhmään, jotka ovat tietoliikenne, liikenne sekä kulttuuri ja vapaa-aika. Alkoholin ja tupakan sekä erilaisten muiden tavaroiden ja palvelujen kulutus väheni. Muissa kulutuksen pääryhmissä reaaliset kulutusmenojen muutokset olivat vähäisiä tai niitä ei ollut lainkaan vuodesta 2006 vuoteen 2012.

Kuvio 2. Kotitalouksien kulutusmenojen reaali muutos kulutusyksikköä kohti 2006-2012 (%)

Tietoliikennemenot kasvoivat reaalisesti eniten lapsettomien parien ja yksinhuoltajien kotitalouksissa. Liikenteen menot lisääntyivät paljon yli keskiarvon yksinhuoltaja- ja vanhustalouksissa. Kulttuurin ja vapaa-ajan reaaliset menot kasvoivat selvästi kaikissa kotitaloustyyeissä lukuun ottamatta kahden aikuisen ja kahden huoltajan lapsiperheitä. Alkoholiin ja tupakkaan käytetty rahamäärä kasvoi vain vanhustalouksissa.

Kulutuksen rakenteen muutokset 2006–2012

Edellä tarkasteltiin muutoksia kotitalouksien kulutusmenoissa. Vertailuista oli poistettu kotitalouden rakenteen ja hyödykkeiden hintamuutosten vaikutus kulutusmenoihin. Todellisessa elämässä kotitalouksien kulutus päätökset ja ostot tehdään kotitalouden rahatilanteen sekä sen jäsenten nykyisten ja tulevien toiveiden ristipaineissa enemmän tai vähemmän suunnitellusti, monesti tapojen ja tottumusten mukaisesti rutiinilla. Kulutustottumuksissa ja rahankäytössä tapahtunutta muutosta voidaan tutkia tarkastelemalla, miten kulutusmenot jakaantuivat prosentteina kulutuksen pääryhmille eri kotitaloustyyeissä vuosina 2012 ja 2006.

Taulukko 3. Kotitalouksien kulutusmenojen prosenttijakaumat kulutuksen pääryhmien ja kotitaloustyyppin mukaan vuosina 2006 ja 2012

Kulutusmeno	Kaikki kotitaloudet		Yhden hengen talous, alle 65 v		Lapseton pari, alle 65 v		Yksinhuoltajatalous		Kahden huoltajan lapsiperhe		Vanhustalous		Muut kotitaloudet	
	2006	2012	2006	2012	2006	2012	2006	2012	2006	2012	2006	2012	2006	2012
Elintarvikkeet	13	13	11	11	12	12	15	13	13	13	15	15	14	14
Alkoholijuomat ja tupakka	2	2	3	3	3	3	2	2	2	2	1	1	2	2
Vaatteet ja jalkineet	4	3	3	3	4	3	4	4	5	4	2	2	3	3
Asuminen ja energia	27	28	29	31	25	24	31	29	23	24	39	37	27	28
Kodin kalusteet, koneet ja tarvikkeet	5	5	4	4	6	5	5	5	6	5	5	4	4	5
Terveys	3	3	3	3	3	3	2	3	3	2	7	6	4	3
Liikenne	16	17	15	15	17	20	11	14	17	19	9	12	18	18
Tietoliikenne	3	2	3	3	3	2	4	3	3	2	3	2	3	3
Kulttuuri ja vapaa-aika	11	10	11	11	11	10	11	10	12	10	9	9	11	10
Koulutus	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Hotellit, kahvilat ja ravintolat	4	4	6	6	5	5	4	4	4	4	1	2	3	3
Muut tavarat ja palvelut	12	12	11	11	12	12	11	13	13	14	9	9	10	11

Keskimäärin kulutuksen pääryhmien prosenttiosuudet kulutusmenoista ovat säilyneet ennallaan. Asumisen ja liikenteen osuudet kulutusmenoista nousivat yhdellä prosenttiyksiköllä vuodesta 2006 vuoteen 2012. Vaatteiden, tietoliikenteen sekä kulttuurin ja vapaa-ajan osuudet puolestaan laskivat yhdellä prosenttiyksiköllä. Eri kotitaloustyyppien kulutuksen rakennemuutokset ovat melko samanlaisia kuin kaikkien kotitalouksien keskimäärin. Liikennemenojen osuus on noussut ja kulttuuri- ja vapaa-aikamenojen osuus laskenut useimmissa kotitaloustyypeissä. Vanhustalouksien asumismenojen osuus oli vuonna 2012 edelleen selvästi muita ryhmiä korkeampi.

Elintarvikkeiden osuus kulutuksesta pysyi ennallaan kaikissa kotitaloustyypeissä yksinhuoltajatalouksia lukuun ottamatta. Aiemmin elintarvikkeiden osuus kokonaiskulutuksesta on laskenut systemaattisesti. Elintarvikkeiden keskimääräinen hintojen nousu oli kuudessa vuodessa 20 prosenttia ja liikenteen polttoaineiden 33 prosenttia. Tämä on vaikuttanut osaltaan niiden kulutusmeno-osuuksiin, sillä sekä elintarvike- että liikennemenojen hintajousto on alhainen. Asumisen meno-osuuden kasvua selittää osittain hintojen 20 prosentin nousu ja osittain asumisväljyyden kasvu.

Omistaminen määrittelee kuluttamista

Kulutusmenojen suuruus ei määräydy pelkästään hyödykkeiden ja palveluiden vuotuisista hankinnoista, vaan esimerkiksi kotitalouden asunnosta, liikennevälineiden ja vapaa-ajanasunnon omistuksesta seuraa välttämätöntä kulutusta, joka osaltaan sanelee sitä, millä tasolla menot ovat kulutuksen eri osa-alueilla. Työiässä hankittu auto sekä asunto- ja muu varallisuus pysyvät pääosin samalla tasolla eläkkeelle siirryttäessä. Tuolloin tulot kuitenkin useimmiten alenevat, joten asunnon, auton ja kesämökin ylläpito vievät kasvavan osuuden käytettävissä olevista tuloista, jolloin muuta kulutusta tai säästämistä vähennetään. Taulukoissa 4 ja 5 tarkastellaan näitä kolmea rakenteellista tekijää kotitalouden elinvaiheen mukaan.

Asuinpinta-ala on kasvanut kuudessa vuodessa keskimäärin yhdeksän neliometriä kotitalouden jäsentä kohti laskettuna. Eniten asumisväljyys on kasvanut vanhus- ja yksinhuoltajatalouksissa sekä ”muut kotitaloudet” -ryhmässä. Lapsettomien pariin asumisväljyys ei ole kasvanut kuudessa vuodessa lainkaan. Ilmeisesti tähän ryhmään kuuluvista talouksista enemmistö asui toiveidensa mukaisessa asunnossa jo vuonna 2006.

Kaikissa kotitaloustyypeissä oli keskimäärin enemmän huoneita kuin asukkaita vuonna 2012, vaikka keittiötä ei laskettu huoneeksi. Vanhustalouksissa oli kaksi huonetta asukasta kohti. Kahden huoltajan lapsiperheissä asutaan ahtaaimmin. Asumisväljyyden kasvu lisää lämmitysenergian tarvetta. Myös valaistuksen ja monien viihdelaitteiden määrä kasvaa huoneiden määrän mukana³⁾.

Autoilevien kotitalouksien osuus lisääntyi kuudessa vuodessa neljä prosenttiyksikköä ja vähintään kahta autoa käyttäviä talouksia oli jo neljännes kaikista talouksista. Erityisen paljon autoa käyttävien talouksien prosenttiosuus kasvoi vanhustalouksissa, joissa auton omistus oli vuonna 2012 jo yleisempää kuin alle 65-vuotiaiden yhden hengen talouksissa. Vähintään kaksi autoa oli 57 prosentilla kahden huoltajan lapsiperheistä. Myös autojen suhteen lapsettomien parien tilanne pysyi lähes muuttumattomana vuodesta 2006 vuoteen 2012.

Taulukko 4. Kotitalouksien asumisväljyys kotitaloustyyppin vuosina 2006 ja 2012

Kotitaloustyyppi	asumisväljyys = huoneita (pl. keittiö)/henkilö		m ² /henkilö	
	2006	2012	2006	2012
Kaikki kotitaloudet	1,7	1,7	42,0	51,0
Yhden hengen talous, alle 65 v	1,9	1,9	56,0	60,0
Lapseton pari, alle 65 v	1,6	1,5	47,0	46,0
Yksinhuoltajatalous	1,3	1,3	34,0	38,0
Kahden huoltajan lapsiperhe	1,1	1,1	31,0	34,0
Vanhustalous	2,1	2,1	58,0	64,0
Muut kotitaloudet	1,5	1,6	39,0	47,0

Taulukko 5. Auton ja vapaa-ajanasunnon omistavien kotitalouksien prosenttiosuudet kotitaloustyyppin mukaan vuosina 2006 ja 2012

Kotitaloustyyppi	Vähintään 1 auto		Vähintään 2 autoa		Vapaa-ajanasunto	
	2006	2012	2006	2012	2006	2012
Kaikki kotitaloudet	71	75	23	25	22	26
Yhden hengen talous, alle 65 v	54	56	4	4	10	14
Lapseton pari, alle 65 v	89	87	32	36	27	28
Yksinhuoltajatalous	60	71	5	10	14	11
Kahden huoltajan lapsiperhe	97	97	52	57	27	27
Vanhustalous	46	60	3	7	24	35
Muut kotitaloudet	89	93	42	44	37	39

Vapaa-ajanasunnon yksin tai yhdessä muiden kanssa omistavien kotitalouksien osuus kasvoi neljä prosenttiyksikköä vuodesta 2006 vuoteen 2012, jolloin reilu neljännes kotitalouksista omisti kesämökin. Eniten vapaa-ajanasunnon omistavia talouksia oli ”muut kotitaloudet” -ryhmässä, 39 prosenttia, ja vähiten yksinhuoltajatalouksissa, 11 prosenttia. Vanhustalouksissa kesämökin omistajien osuus kasvoi kuudessa vuodessa yhdeksän prosenttiyksikköä. Lapsettomien parien ja kahden huoltajan lapsiperheiden kotitalouksissa vapaa-ajanasunnon omistavien osuus ei muuttunut ajanjaksolla 2006–2012.

3) Katso Virve Rouhiainen: Kotitalouksien sähkön käyttö 2011, http://www.adato.fi/portals/2/attachments/Energiat ehokkuus/Kotitalouksien_sahkonkaytto_2011_raportti.pdf

Kulutustutkimus 2012 laatuseloste

1 Tilastotietojen relevanssi

Kulutustutkimuksen tehtävänä on kuvata kotitalouksien kulutusta ja siinä tapahtuneita muutoksia. Kulutustutkimus tuottaa tietoa ennen kaikkea eri väestöryhmien kulutusmenoista, kulutuksen rakenteesta sekä kulutuseroista.

Kulutustutkimus on maamme vanhimpia otostutkimuksia, jonka historia ulottuu vuosiin 1908–1909. Kaikki Suomen kotitaloudet kattavia kulutustutkimuksia on tehty vuodesta 1966 lähtien, josta alkaen aineistoja on saatavissa sähköisessä muodossa. Tiedoista on tehty kaksi aikasarjaa, joista vanhemmassa on vertailukelpoisia tietoja vuosilta 1966–1990. Uudemmassa aikasarjassa on tietoja vuosilta 1985, 1990, 1994–1996, 1998, 2001 ja 2006. Vuoden 2012 tiedot lisätään uudempaan aikasarjaan helmikuussa 2014.

Kulutustutkimuksen tietoja käytetään apuna kansantalouden tilinpidon kotitaloussektorin kulutuksen määrittämisessä sekä kuvaamaan taloudellisen hyvinvoinnin jakautumista Suomessa. Kuluttajahintaindeksin painorakenteen tarkistamisessa käytetään apuna kulutustutkimuksen tietoja kotitalouksien kulutuksesta. Lisäksi tietoja käytetään mm. sosiaalipoliittisten toimenpiteiden suunnitteluun ja seurantaan. Kulutustutkimuksen tietoja käytetään myös erilaisiin tutkimustarkoituksiin.

Kulutustutkimus kuuluu EU:n harmonisointeihin tutkimuksiin. Harmonisointi koskee käsitteitä, määritelmiä ja luokituksia. Kyseessä on ns. output-harmonisointi. Suomalainen tutkimus on suurelta osin vertailukelpoinen muissa EU-maissa tehtyihin tutkimuksiin. Tällä hetkellä vertailutietoja on tuotettu vuosilta 1988, 1994 ja 1999, 2005. Suomen vuoden 2006 tutkimusaineisto on mukana tuossa vertailussa. Eurostat julkaisee vuonna 2010 tehdyn EU-maiden kulutustutkimuksen mikroaineistot vuoden 2014 aikana.

2 Tilaston menetelmäkuvaus

Tutkimuksen perusjoukko, otos ja kato

Kulutustutkimus on otostutkimus. Sen perusjoukon muodostavat Suomessa vakinaisesti asuvat kotitaloudet eli ns. kotitalousväestö. Vuonna 2012 kotitalouksia oli 2,595 miljoonaa. Tutkimuksen ulkopuolelle jäävät ulkosuomalaiset ja laitospöytä, johon kuuluvat pitkäaikaisesti sairaaloissa, vanhainkodeissa, hoitolaitoksissa, vankiloissa ym. asuvat.

Tutkimuksen kotitaloudet poimittiin henkilöotoksena väestörekisteristä. Otos painotettiin alueiden ja tilastollisen kuntaryhmittymyksen mukaan. Ositteiden lukumäärä on vaihdellut vuosittain, vuonna 2012 niitä oli 10. Ositteen sisällä kunkin kotitalouden todennäköisyys tulla otokseen riippuu 15 vuotta täyttäneiden jäsenten lukumäärästä.

Vuonna 2012 alkuperäisen otoksen koko oli 8 024 henkeä. Lisäksi ahvenanmaalaisista kotitalouksista poimittiin 400 kotitalouden lisäotos. Lopullinen aineisto kadon jälkeen käsitti 3551 kotitaloutta ja vastausprosentti oli 43,1.

Kulutustutkimuksen aineiston muodostuminen vuosina 1985, 1990, 1995, 2001, 2006 ja 2012

	1985		1990		1995		2001		2006		2012	
	lkm	%	lkm	%	lkm	%	lkm	%	lkm	%	lkm	%
Brutto-otos	12 174	..	12 053	..	10 608	..	8 960	..	7 852	..	8 424	..
- Ylipeitto	398	..	297	..	237	..	167	..	194	..	186	..
Netto-otos	11 776	100	11 756	100	10 371	100	8 793	100	7 658	100	8 238	100
Kokonaiskato	3 576	30	3 498	30	3 628	35	3 298	38	3 651	48	4 687	57
Haastattelukato	2 556	22	2 254	19	2 806	27	2 697	31	3 179	42	4 283	52
Päiväkirkakato	720	6	866	7	822	8	601	7	472	6	404	5
Vuosihaastattelukato	300	3	378	3
Hyväksytty aineisto	8 200	70	8 258	70	6 743	65	5 495	63	4 007	52	3 551	43

Vuonna 2012 alkuperäisen brutto-otoksen koko oli 8424 henkeä, joista osa ei kuulunut tutkimuksen perusjoukkoon. Tähän ns. ylipieittoon kuuluviksi määriteltiin kuolleet, laitosväestö ja ulkosuomalaiset. Ylipieittoa oli 186 henkeä, joten netto-otokseksi muodostui 8 238 kotitaloutta (ks. taulukko).

Kulutustutkimuksessa vastauskato muodostuu sekä haastattelu- ja päivittäistavaroiden ostojen keruuvaiheessa. Haastattelukatoon lasketaan kuuluviksi taloudet, jotka kieltäytyvät tutkimuksesta, joita ei tavoiteta tai joita ei voida haastatella jostain muusta syystä tai jotka eivät vastaa kaikkiin haastattelun osiin. Päivittäistavaroiden ostojen keruuvaiheen katoon kuluvat taloudet, jotka haastatellaan, mutta jotka kieltäytyvät ostokuittien keruusta ja ostojen merkitsemisestä kulutuksen muistikirjaan tai jotka eivät palauta kuitteja ja muistikirjoja.

Tiedonkeruumenetelmät ja tietosisältö

Vuoden 2012 kulutustutkimuksen tiedot kerättiin ensimmäistä kertaa kaksiosaisella puhelinhaastattelulla käyntihaastattelun sijaan. Lisäksi tietoja saatiin kotitalouden keräämistä kauppa- ja palvelu- ja kulutuksen muistikirjaan tehdyistä ostosmerkinnöistä. Tietoja haettiin myös hallinnollisista rekistereistä. Haastattelujen muutos käyntihaastattelusta kaksiosaiseksi puhelinhaastatteluksi aiheuttaa väistämättä vertailukelpoisuuden heikkenemistä, vaikka kulutustutkimuksen kysymykset ovat ns. tosiasiakysymyksiä. Puhelin- ja käyntihaastattelujen vertailutestiä ei ollut mahdollista tehdä kustannussyistä.

Haastattelussa tarkistetaan rekisteritietojen mukainen kotitalouden rakenne ja kerätään tietoja kotitalouden jäsenistä (ammatit, toiminta työmarkkinoilla ym.) sekä kysytään tietoja kotitalouksien menoista kuten asumisesta, vakuutuksista ja suurista hankinnoista sekä kestokulutushyödykkeiden omistuksesta.

Haastattelijoina toimivat Tilastokeskuksen omat haastattelijat. Haastatteluiden jälkeen kotitaloudet keräsivät kaikista menoistaan kahden viikon ajan kuitteja tai tekivät merkinnät ostoista kulutuksen muistikirjaan. Tutkimuksen otostaloudet jaettiin satunnaisesti 26:een 14 päivän mittaiseen päivittäistavaroiden ostojen keruujaksoon koko tutkimusvuoden ajalle, jotta eri vuodenaikojen kulutuksesta saadaan mahdollisimman kattavat ja luotettavat tiedot. Kuitit palautettiin tilastohaastattelijalle, jonka kanssa oli sovittu kuittien keruusta. Kuitit skannattiin ja muutettiin sähköiseen muotoon Tilastokeskuksessa. Taustatietojen keräämisessä hyödynnettiin hallinnollisia rekistereitä. Niistä saatiin mm. kotitalouksien jäsenten tulo- ja koulutustiedot sekä julkisten palvelujen käyttötietoja.

Kulutustutkimuksen 2012 tietojen keruutavat ja viiteajanjaksot:

- **Kulutuspäiväkirja (14 päivää):** Elintarvikkeet ja ateriat, kertakäyttötavarat ja puolikestävät tavarat (suuri osa taloustarvikkeista sekä osa palveluista)
- **Lomake (12 kuukautta):** Omat ja saadut puutarha- ja keräilytuotteet, riista ja kalat.
- **Haastattelu (1 kuukausi):** Päivähoitomaksut, puhelin- ja matkakulut, osa asumismenoista sekä kodinhoitopalvelut
- **Haastattelu (3 kuukautta):** Terveystieteiden tutkimukset
- **Haastattelu (koko vuodelta):** Kestokulutustavaroiden ostot, osa asumismenoista, vakuutukset, viranomaismaksut, koulutusmenot, lehtitilaukset

3 Tietojen oikeellisuus ja tarkkuus

Otanta, tiedonkeruu ja tietojen käsittely vaikuttavat kulutustutkimuksen tulosten luotettavuuteen. Tutkimustulosten sisältämän satunnaisvaihtelun suuruutta voidaan mitata keskiarvon suhteellisen keskivirheen ja luottamusvälien avulla. Vuoden 2012 kulutusmenojen ns. pääryhmissä suhteelliset keskivirheet ovat alle neljän prosentin lukuun ottamatta koulutusmenoja (ks. taulukko). Luotettavimmat tiedot saadaan suurimmista kulutusmenoryhmistä (elintarvikkeet ja alkoholittomat juomat sekä asuminen ja energia). Vaatteiden ja jalkineiden sekä koulutusmenojen suhteelliset keskivirheet ovat suurimmat.

Keskivirheiden avulla lasketulla luottamusvälillä kuvataan rajoja, joissa perusjoukon todellinen arvo on tietyllä luotettavuustasolla. Otoksesta laskettu kulutusmenoerä $\pm 1.96 \cdot$ keskivirhe ilmaisee ne rajat, joiden sisälle perusjoukon todellinen arvo asettuu 95 prosentin todennäköisyydellä.

Kulutustutkimuksen tietoja käytettäessä on huomattava, että kulutustietojen luotettavuus heikkenee siirryttäessä pääryhmätasoa tarkempiin kulutusryhmiin. Usein ostettavien hyödykkeiden keskivirheet ovat pieniä, mutta harvemmin hankittujen tuotteiden kohdalla keskivirheet saattavat kasvaa melko suuriksi.

Näissä tapauksissa otos ei välttämättä riitä kulutusmenojen luotettavaan kuvaamiseen. Myös yksityiskohtaiset luokittelut taustamuuttujien kuten iän, sosioekonomisen aseman tai maakunnan mukaan kasvattavat havaintojen vähetessä kulutuserien suhteellisia keskivirheitä.

Keskivirhelaskelmat kuvaavat tuloksiin liittyvää satunnaisvaihtelua. Tämän lisäksi mm. kotitalouksien vastaamatta jättämiset ja unohtamiset aiheuttavat sen, että jotkut kulutuserät saadaan kerättyä otoskotitalouksilta vain osittain, minkä vuoksi kotitalouksien keskimääräiset kulutusmenot tulevat aliestimoiduiksi. Tästä aiheutuva virhe saattaa joissakin tapauksissa (esim. alkoholimenot, rahapelit) olla huomattavasti suurempi kuin satunnaisvirhe. Kulutusmenoerien aliestimoituvuutta voidaan tutkia vertaamalla tuloksia mm. kansantalouden tilinpidon vastaaviin tietoihin. Vuonna 2012 kulutustutkimuksen kokonaismenojen osuus kansantalouden tilinpidon tiedoista oli 88 prosenttia.

Kotitalouksien kulutusmenojen keskiarvot (EUR), luottamusvälit (EUR) ja suhteelliset keskivirheet kulutustutkimuksessa 2012

	Keskiarvo, euroa	95 % luottamusvälin alaraja, euroa	95 % luottamusvälin yläraja, euroa	Suhteellinen keskivirhe, %
Kulutusmenot	35 855	34 965	36 744	1,27
Elintarvikkeet	4 568	4 459	4 678	1,22
Alkoholijuomat ja tupakka	805	756	854	3,13
Vaatteet ja jalkineet	1 166	1 084	1 249	3,61
Asuminen	10 064	9 847	10 281	1,10
Sisustus ja kodinkoneet	1 676	1 592	1 760	2,55
Terveys	1 131	1 062	1 201	3,14
Liikenne	6 146	5 811	6 481	2,78
Tietoliikenne	890	866	913	1,37
Kulttuuri ja vapaa-aika	3 662	3 410	3 915	3,52
Koulutus	57	49	65	6,79
Hotellit, kahvilat ja ravintolat	1 467	1 383	1 550	2,90
Muut tavarat ja palvelut	4 222	4 061	4 384	1,95

4 Julkaistujen tietojen ajantasaisuus ja oikea-aikaisuus

Kulutustutkimus on maamme vanhimpia otostutkimuksia, jonka historia ulottuu vuosiin 1908–1909. Kaikki Suomen kotitaloudet kattavia kulutustutkimuksia on tehty vuodesta 1966 lähtien noin viiden vuoden välein. Tiedoista on tehty kaksi aikasarjaa, joista vanhemmassa on vertailukelpoisia tietoja vuosilta 1966–1990. Uudemmassa aikasarjassa on tietoja vuosilta 1985, 1990, 1994–1996, 1998 ja 2001, 2006 ja 2012 (vuoden 2012 tiedot 28.2.2014 alkaen).

5 Tietojen saatavuus ja läpinäkyvyys/selkeys

Tilastokeskuksen kulutustutkimuksen tuloksia, artikkeleita ja julkaisuja on saatavilla tilaston internet-sivuilta: <http://tilastokeskus.fi/til/ktutk/index.html>.

Tietokantataulukot kotitalouksien kulutusmenoista kotitaloutta kohden sekä kotitalouksien lukumääriä ja kokoa koskevista taustatiedoista vuosilta 1985–2006 ovat saatavissa suomeksi, ruotsiksi ja englanniksi (vuosi 2012 lisätään aikasarjataulukoihin 28.2.2014). Taulukot ovat saatavissa tarkimmalla luokitustasolla mm. kotitaloustyyppin, viitehenkilön sosioekonomisen aseman, kotitalouden asuinalueen, tulojen sekä viitehenkilön iän mukaan. Suomenkieliset taulukot löytyvät osoitteesta:

http://193.166.171.75/database/StatFin/tul/ktutk/ktutk_fi.asp.

Tilaustaulukot

Valmiiden taulukoiden lisäksi tehdään tilaustaulukoita ja selvityksiä asiakkaiden toiveiden mukaisesti. Tiedustelut sähköpostitse osoitteella kulutus.tilastokeskus@tilastokeskus.fi tai puhelimitse Anton Antonius, p. (09) 1734 3415.

Tutkimusaineistot

Kulutustutkimuksen yhteydessä valmistuu useita palvelutiedostoja, joiden keskeisistä tiedoista tehdään myös suppeita julkistuksia niiden valmistuessa (ks. <http://tilastokeskus.fi/til/ktutk/tjulk.html>). Tärkein on kulutuksen aikasarjan täydennys vuoden 2012 tiedoilla. Muita ovat tiedot yhteiskunnallisista palveluista saatavista etuuksista, kotiin hankittujen elintarvikkeiden määristä, etäisyyksistä palveluihin sekä kulutustiedot muunnettuna CO₂-päästöiksi.

Tutkimuslaitokset ja korkeakoulut voivat hakea käyttö lupaa aineistojen tutkimuskäyttölle. Tutkimuskäyttöön suunnitellut vertailukelpoiset palvelutiedostot ovat maksullisia ja niitä on saatavilla vuosilta 1985, 1990, 1994–1996, 1998, 2001 ja 2006 (vuoden 2012 tiedot 28.2.2014 alkaen). Tiedustelut sähköpostitse osoitteella kulutus.tilastokeskus@tilastokeskus.fi tai puhelimitse Juha Nurmela, p. (09) 1734 2511.

Kansainväliset kulutusvertailut

EU-maita koskevaa tietoa on saatavilla vuosilta 1988, 1994, 1999 ja 2005. Suomen tiedot ovat mukana vertailussa (pl. vuoden 1988 aineisto). Tiedustelut Tilastokeskuksen EU-tilastotietopalvelusta sähköpostitse osoitteella esds@tilastokeskus.fi tai puhelimitse p. (09) 1734 2221.

6 Tilastojen vertailukelpoisuus

Kulutustutkimuksia on tehty vuodesta 1966 lähtien kaikkiaan kaksitoista. Tutkimuksen tietosisältö on pidetty mahdollisimman hyvin edellisiä tutkimuksia vastaavana, jotta tietojen vertailukelpoisuus säilyisi. Tästä huolimatta tutkimuksen kysymykset ja luokitukset ovat vaihdelleet tutkimuksesta toiseen. Muutoksista johtuen eri vuosien tutkimusaineistot eivät ole suoraan vertailukelpoisia. Sen vuoksi aineistoista on muodostettu erilliset palvelutiedostot, joiden luokittelu on yhdenmukaistettu. 1990-luvun alussa valmistuivat vertailukelpoiset tiedostot vuosilta 1966, 1971, 1976, 1981, 1985 ja 1990. Uudemmat vertailukelpoiset palvelutiedostot käsittävät vuodet 1985, 1990, 1994–96, 1998, 2001, 2006 ja 2012 (28.2.2014 lähtien). Niiden perustana on kansainvälinen COICOP-HBS-kulutusluokitus. Näitä kahta aikasarjatiedostoa ei voi käyttää rinnakkain yksittäisten vuosiaineistojen kanssa käsitteissä ja luokituksissa tapahtuneiden muutosten takia.

Verrattaessa kulutustutkimuksen tietoja kansantalouden tilinpidon kotitaloussektorin kulutusmenoihin on otettava huomioon erot sektorin rajaamisessa, tiedonkeruussa ja määritelmässä sekä tilastojen laatimismenetelmissä. Eri tilastointivuosina kokonaismenoissa on jonkin verran eroja kansantalouden tilinpidon ja kulutustutkimuksen välillä. Vuonna 2012 kulutustutkimuksen perusteella arvioidut kulutusmenot olivat 88 prosenttia kansantalouden tilinpidon vastaavasta summasta. Laskentamenetelmien eroista johtuen poikkeamaa ei voi pitää kovin merkittävänä. Erot vaihtelevat kuitenkin suuresti kulutusryhmästä riippuen ja ne ovat joiltain osin suurentuneet tarkastelujaksolla. Todennäköisesti tähän ovat syynä tiedonkeruussa tapahtuneet muutokset. Esimerkiksi otoskoko sekä tutkimukseen osallistumisen ja aineistonkeruun tavat ovat eri vuosina vaihdelleet kulutustutkimuksessa.

Tilastokeskuksessa vuosittain tehtävä tulonjakotilasto kuvaa kotitalouksien käytettävissä olevien tulojen määrää, muodostumista ja jakautumista. Otokseen perustuvan tulonjakotilaston lisäksi nykyisin on käytössä tulojen kokonaisaineisto, joka sisältää rekistereistä saadut sekä veronalaiset että verottomat tuloerät. Kulutustutkimuksessa tulotietoja käytetään lähinnä taustatietoina. Kulutustutkimuksen aineiston pohjalta estimoitu kotitalouksien käytettävissä oleva tulo vuonna 2012 oli 109,4 miljardia euroa. Tulonjakotilastossa vastaava summa oli lähes sama: 109,5 miljardia euroa.

7 Selkeys ja eheys/yhtenäisyys

Kulutustutkimuksen tutkimusyksikkö on kotitalous. Se muodostuu henkilöistä, jotka asuvat yhdessä ja joilla on kokonaan tai osittain yhteinen ruokatalous tai jotka muuten käyttävät tulojaan yhdessä. Kulutustiedot kerätään ja analysoidaan pääosin kotitalouskohtaisesti.

Kotitalouteen kuuluvat määritelmän mukaan ne henkilöt, jotka asuvat ja ruokailevat yhdessä tai jotka muuten käyttävät tulojaan yhdessä. Kotitalous voi muodostua yhdestä tai useammasta henkilöstä. Eurostat suosittelee, että kotitalouden määrittely Household Budget Survey -tutkimuksissa perustuisi kahteen kriteeriin: yhdessä asumiseen ja kulutusmenojen jakamiseen. Suomessa kotitalouskäsitettä käytetään vain

haastatteluja ja postikyselyjä käytävissä tilastoissa. Rekisteripohjaisissa tilastoissa käytetään käsitettä asuntokunta.

Tutkimuksessa käytetty kulutuskäsite perustuu kansainvälisiin suosituksiin (Eurostat 2003). Kulutukseen sisältyvät kaikki kotitalouden tutkimusajankohtana omaan kulutukseen hankkimat tavarat ja palvelut, myös omat ja saadut puutarha- ja keräilytuotteet sekä asuntotulo. Kulutusmenoihin ei sen sijaan lueta välittömiä veroja, investointimenoja eikä yritystoiminnan menoja. Lisäksi mukaan lasketaan muilta kotitalouksilta saadut tavarat ja palvelut sekä kulutukseen rinnastettavat tulonsiirrot. Kulutuskäsite ei sisällä kotitalouksien julkisten hyvinvointipalveluiden (esim. terveydenhoidosta, koulutuksesta) käytöstä saamaa rahallista etuutta. Kulutukseen ei lasketa muille talouksille annettuja lahjoja, mutta kotitalouden kulutukseen luetaan mukaan saadut lahjat. Menettelyssä korostetaan kuluttamisen näkökulmaa. Se poikkeaa muiden maiden käytännöistä ja Eurostatin (2003) suosituksesta, jonka mukaan kotitalouden kulutukseen lasketaan mukaan annetut lahjat, koska niiden arvo on paremmin kotitalouden tiedossa kuin saatujen lahjojen.

Kulutustutkimuksen ja tulonjakotilaston välillä ei tulon määrittelyssä ole merkittäviä käsitteellisiä eroja. Molemmat noudattavat kansainvälisten suositusten mukaista käytettävissä olevan tulon määrittelyä. Kulutustutkimuksen tulokäsite perustuu pääasiassa rekisteritietoihin, mutta tuloihin lisätään haastattelusta saatavia tuloeria kuten lähdeveron alaiset korkotulot ja kotitalouksien väliset tulonsiirrot (mm. saatu elatusapu).

Asumismenot on laskettu ns. bruttovuokraperiaatteella. Omassa asunnossaan tai luontoisetuasuunnossa asuville talouksille määritetään laskennallinen vuokra vastaavanlaisen vuokra-asunnon markkinavuokran perusteella ja vuokra-asunnossa asuville todellinen maksettu vuokra. Oman asunnon bruttovuokran määrittelyssä käytetään apuna Tilastokeskuksen vuokratiedustelun tietoja sekä talouden haastattelutiedoista asunnon huoneiden lukumäärää, talotyyppiä, rakennusvuotta ja sijaintia. Asuntotulo lasketaan laskennallisten bruttovuokrien ja vuokria vastaavien todellisten käyttömenojen tai todellisten vuokrien erotuksena omistusasujille ja toiselta kotitaloudelta käypää vuokraa halvemmalla asuntonsa vuokranneille. Laskennallisesta bruttovuokrasta vähennetään asunnon käyttömenot (mm. asuntolainan korot, vakuutukset, yhtiövuokrat ja korjauskustannukset). Negatiivinen asuntotulo nolldataan.

Tilastokeskuksen eri tilastojen (kansantalouden tilinpito, kuluttajahintaindeksi, tulonjakotilasto ja kulutustutkimus) asuntotulon laskentaa ja käsitteistöä on yhtenäistetty. Tulonjakotilastossa ja kulutustutkimuksessa asuinpinta-ala perustuu haastattelutietoon, kun kansantalouden tilinpidossa neliötiedot perustuvat rakennus- ja huoneistorekisterin tietoihin. Pientaloissa haastattelusta saadut neliöt ovat suurempia kuin rekisteritiedot, sen sijaan kerrostaloissa tiedot eivät juuri eroa toisistaan. Jotta laskennallisten vuokrien kokonaismäärä estimoituisi yhdenmukaisemmin kansantalouden tilinpidon kanssa, kerrotaan haastattelun neliötiedot joissakin pientalotyypeissä vakiokertoimilla. Bruttovuokran (vuokran) lisäksi asumismenoihin sisältyvät vesimaksut ja eräät muut maksut kuten nuohous ja jätteiden nouto sekä vuokralaisen suorittamat korjaukset ja vuokraan sisältyvät lämmitysmenot. Myös vapaa-ajan asunnon menot sisältyvät asumismenoihin.

Vuoden 2012 kulutustutkimuksessa on käytetty nykyisin yleisimmin käytössä olevaa, niin sanottua OECD:n muunnettua asteikkoa (OECD modified scale), jossa kotitalouden ensimmäinen aikuinen saa painon 1,0, seuraavat 14 vuotta täyttäneet jäsenet 0,5 ja alle 14-vuotiaat lapset 0,3. Vuoden 2006 kulutustutkimuksessa oli käytössä sama kulutusyksikön laskentatapa.

Tutkimuksen kulutusluokitus perustuu pitkälti Eurostatin COICOP-HSB-kulutusalueluokituksen (Classification of Individual Consumption by Purpose), joka on Euroopan kansantalouden tilinpitojärjestelmän mukainen. Kansainvälisestä luokituksesta on laadittu kansallinen versio, joka on mahdollistanut luokituksen tarkentamisen ja kansallisten piirteiden huomioon ottamisen.

Lisätietoja

Juha Nurmela 09 1734 2548

Tarja Hatakka 09 1734 3553

Vastaava tilastojohtaja:

Riitta Harala

kulutus.tilastokeskus@tilastokeskus.fi

www.tilastokeskus.fi/til/ktutk/

Lähde: Kotitalouksien kulutus 2012. Tilastokeskus

Asiakaspalaute: www.tilastokeskus.fi/palaute

*Tietopalvelu ja viestintä, Tilastokeskus
puh. 09 1734 2220
www.tilastokeskus.fi*

*Julkaisutilaukset, Edita Publishing Oy
puh. 020 450 05
asiakaspalvelu.publishing@edita.fi
www.editapublishing.fi*

*ISSN 1796-0479
= Suomen virallinen tilasto
ISSN 1798-3533 (pdf)*